

БОЛЕСЛАВ МАТУШЕВСКИ – ПИОНИР МЕДИЦИНСКЕ КИНЕМАТОГРАФИЈЕ

Драгана МАТАНОВИЋ

Центар за физикалну медицину и рехабилитацију, Клинички центар Србије, Београд

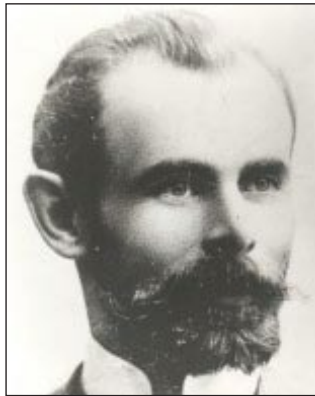
КРАТАК САДРЖАЈ

Болеслав Матушевски, рођен 1856. године, пионер је медицинске кинематографије. Упоредо с савршавањем камере, снима, прикупља документацију и ради на идеји стварања депоа медицинске кинематографије. Иако први покушаји снимања и приказивања снимљених операција нису били широко прихваћени, то га не обесхрабрује и подршку налази у неколицини француских лекара који су увидели значај његове идеје не само у снимању и стварању медицинске документације, већ и у коришћењу филма у едукацији. Његове визионарске идеје добијају потврду када је др Дојан (*Eugène-Louis Doyen*) на 66. заседању Британског лекарског удружења, одржаном 1898. године, користио филмски материјал у свом излагању. Непосредно после тога и Медицинска академија предузима кораке ради приказивања извођења појединих хируршких техника, што представља потврду и остваривање идеје Матушевског о снимању и стварању депоа медицинске кинематографије.

Кључне речи: Болеслав Матушевски; медицинска кинематографија

Личност Болеслава Матушевског (*Boleslas Matuszewski*) није потпуно истражена, јер је он дуго остао непознат и заборављен, као и већина пионира. Утврђено је да је рођен 1856. године у Пинчови, у Пољској, те да је са братом Зигмунтом имао фотографску радњу у Варшави. Претпоставља се да је био лични фотограф руског цара Николаја II или један од путујућих сниматеља браће Лимјер, чији је задатак био снимање руске царевине [1]. Болеслав Матушевски врло брзо увиђа својство кинематографије као својеврсног документа, а посебно наглашава да „оживљена фотографија” има посебну изворност, тачност и прецизност, те је на тај начин веродостојан и непогрешив визуелни сведок одређеног времена. Одмах после првих кинематографских пројекција Матушевски износи идеје о примени филма у различитим областима живота и о очувању вредних филмских дела, које би могли да виде не само савременици, него и будуће генерације.

За нас је, међутим, занимљивији његов рад под називом „Оживљена фотографија: шта она јесте, шта треба да буде”, који је објављен у Паризу 1898. године [2]. Ова публикација, иако веома значајна, заборављена и доскора непозната, превазилази енциклопедијско и визионарско сагледавање примене кинематографије у савременој култури, али је остала у сенци његовог првог и изузетно значајног рада на стварању депоа историјске кинематографије [3]. „Оживљена фотографија постаје наставно средство, помоћни поступак у истраживању, начин да се утиче на људске душе.” У првом делу, под називом „Индустријска и научна кинематографија”, Матушевски истиче да обична фотографија не може много да се користи, али да оживљена фотографија представља средство пропаганде, доказ техничког достигнућа, средство наставе, оспособљавања и едукације. На овај начин Матушевски даје прву теорију наставног

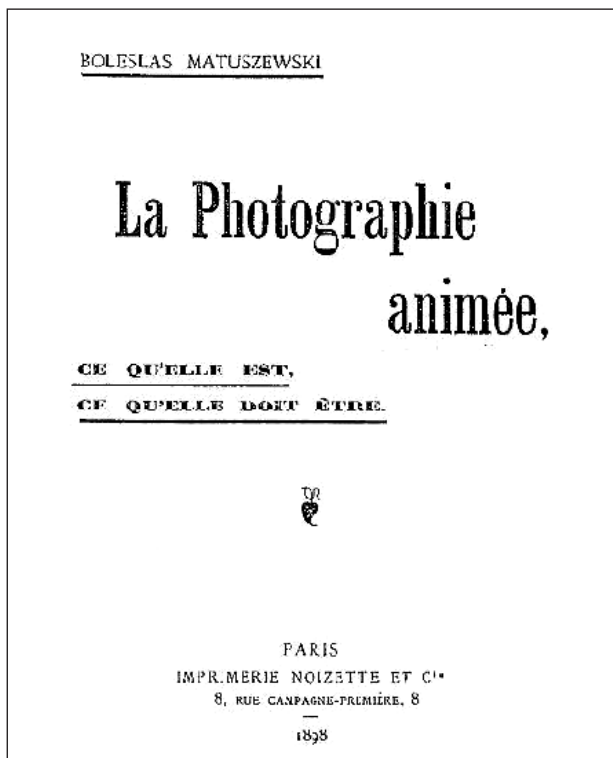
филма. Такође је сматрао да предавања с непокретним сликама која трају дуго могу да буду досадна, али је зато филм савезник доброг предавања, спречава замор и никада неће промашити свој циљ.

Матушевски посебно наглашава примену кинематографије у медицини. Сматрао је да у медицинској науци живој фотографији припада посебно место. Посебно је значајно за хирурге да снимају операције, како би се приказивале млађим лекарима ради едукације. Такође, залагао се за снимање

филмова о душевним болесницима, који би могли допринети тачном упознавању појединих обољења. Сматрао је да се покретним сликама могу снимити разни видови хистерије, епилепсијских криза, а посебно наглашава значај снимања ретких и изузетних облика болести, који могу представљати допуну предавањима, па чак постати и њихов саставни део. Матушевски се залаже и за темељно изучавање и документовање појединих душевних обољења, јер покретне слике могу врло упечатљиво да прикажу кретање атаксичара или хемиплегичара, „будући да ниједан опис, макар долазио и од највештијег и најискуснијег пера, не може на овај начин да замени строгу тачност оживљене фотографије” [2].

Његов предлог је био и да се оснују централни архиви, где би из целог света били сачувани снимци о једној врсти болести. Тако је предлагао да се оснује „кинематографска библиотека за нервне болести” [2]. Његов први снимак операције која је обављена у једној од тада најбољих париских болница није, међутим, имао много успеха при приказивању варшавским хирурзима, али то није обесхрабрило Матушевског, пионира медицинске кинематографије, у својим настојањима.

Маја 1897. године у петровградским и варшавским болницама снима операције ампутације ногу, компликоване порођаје, душевне болеснике. Нажа-

лост, ови снимци нису јавно приказивани због техничких недостатака. Наредних годину дана Матушевски ради на отклањању техничких недостатака камере и обраћа се француским лекарима и хирурзима за помоћ, истичући значај кинематографских снимака у истраживању и едукацији. Захваљујући њиховом разумевању, 1898. године ова идеја се остварила. Француски лекари су прихватили ову идеју, међу којима су били и познати париски доктори Бале (*Ballet*), Брисо (*Brisaud*), Бабински (*Babinski*) и Дојан (*Eugène-Louis Doyen*). Др Дојан је био млад, прогресиван и у контакту са сјајним сниматељем Клеманом Морисом снима хируршке захвате.

Идеја Матушевског о потреби коришћења филма у медицини и на предавањима добија посебно при-

знање када је др Дојан у Единбургу, на 66. заседању Британског лекарског удружења, одржаном од 26. до 29. јула 1898. године, у свом излагању користио филмски материјал. Часопис „*Sempre medical*” објављује чланак о томе да филм може да помогне у очигледној настави у хирургији. Наводе се предности које и данас важе: могуће је снимати и увеличати оперативну поље, као и небројено пута репродуковати цео филм или његове поједине сегменте, које могу да покажу примену хируршке технике, али и спретност хирурга. Ови филмови се могу приказивати у целом свету. На основу овога, Матушевски је сматао да ће хируршке технике бити јасније, а да се хирурзи, на основу ових слика, могу одредити на којим клиникама ће наставити своје усавршавање.

У то време почињу да се формирају правила предавања уз филмску пројекцију, у смислу да професор треба прво да објасни ток операције и поједине фазе помоћу цртежа и схема, а затим да се приступи гледању филма уз објашњење. Матушевски је сматрао да снимање операција има још један значајан аспект, а то је да хирург може себе да коригује и измени појединости у својој техници после гледања снимка учињене операције. После прве практичне научне демонстрације кинематографа у служби обуке примене хируршке технике, Медицинска академија Француске предузима кораке ради показивања појединих хируршких техника, што представља потврду и остваривање идеја Матушевског о стварању депоа медицинске кинематографије.

ЛИТЕРАТУРА

1. Knežević S. Film kao istorijski izvor – dosadašnja teorijska razmišljanja. *Filmske sveske* 1984; 16(1).
2. Matuszewski B. *La photographie animée ce qu'elle est, ce qu'elle doit être*. Paris; 1898.
3. Matuszewski B. Une nouvelle source de l'histoire. *Le Figaro* 1898; no 222.
4. Matanović D. *Film u službi medicine [seminarski rad]*. Beograd: Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu; 1987.

BOLESLAS MATUSZEWSKI – PIONEER OF MEDICAL FILM-MAKING

Dragana MATANOVIĆ

Centre for Physical Medicine and Rehabilitation, Clinical Centre of Serbia, Belgrade

ABSTRACT

Boleslas Matuszewski, born in 1856, was a pioneer in medical film-making. He worked simultaneously on improving his movie camera, film-making, collecting film documentation, and the idea of establishing an archive of medical films. Although his first attempts at filming and showing surgical operations didn't gain widespread approval, he was not discouraged, and succeeded in garnering support from a number of French doctors, who realised the importance of his ideas, not only in filming and forming medical film documentation, but also in the use of film for educative purposes. His visionary ideas gained acceptance when Dr. Doyen, on the occasion of the 66th Convention of the British Medical Society, in 1898, used film material as part of his lecture. Shortly afterwards, the Medical Academy

took steps to show certain operative techniques, which represented both the confirmation and fruition of Matuszewski's ideas about filmmaking and the establishment of an archive of medical films.

Key words: Boleslas Matuszewski; medical film-making

Dragana MATANOVIĆ
 Centar za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju
 Klinički centar Srbije
 Pasterova 2, 11000 Beograd
 Tel: 011 250 0867
 E-mail dragam@eunet.yu

* Рукопис је достављен Уредништву 7. 3. 2005. године.